

E. Verzekeringsondernemingen

Tijdens het verslagjaar bleef de Bank verscherpt toezicht uitoefenen op de verzekeringsondernemingen met het hoogste risicoprofiel. In bepaalde gevallen heeft de Bank maatregelen opgelegd die soms tot de stopzetting van alle of een deel van de activiteiten van een onderneming hebben geleid. Het operationeel toezicht van de Bank op de verzekeringsondernemingen was met name gericht op de geschiktheid van de beste schatting van de toekomstige kasstromen van de technische voorzieningen in de levensverzekering portefeuilles in het licht van het belang en de complexiteit van de modellering van het gedrag van de cliënten in een wijzigende renteomgeving. De driemaandelijkse rapporteringsstaten die door de ondernemingen werden overgemaakt aan de Bank op basis van de nieuwe Solvabiliteit II-regeling, werden ook aan een transversale analyse onderworpen.

Daarnaast werd het wettelijk kader voor verzekerings- en herverzekeringsondernemingen aangevuld. Er werden aangepaste toezichtsregelingen uitgewerkt voor kleinere ondernemingen en mededelingen met betrekking tot de vergunning en de grensoverschrijdende activiteiten werden gepubliceerd. Bovendien hebben circulaires toelichting gegeven bij de verwachtingen van de Bank inzake het interne risicobeheer van de verzekeringsondernemingen, de identificatie van bevoorrechte vorderingen in geval van vereffening, het vermogen van uitgestelde belastingen om verliezen te compenseren en de definitie van en prudentiële criteria voor het in aanmerking nemen van investeringen in infrastructuur.

De brexit en de implicaties daarvan voor de Europese en Belgische verzekeringsmarkten vormden een belangrijk aandachtspunt. Voorts werd in het verslagjaar de wijze waarop de Bank prudentieel toezicht uitoefent op verzekeringsondernemingen en -groepen over het algemeen genomen positief beoordeeld door EIOPA. Er werden ook verschillende fieldtests uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van een gemeenschappelijk prudentieel kader voor verzekeringsgroepen die internationaal actief zijn.

Ten slotte heeft de Bank ook verschillende horizontale analyses verricht, met name op het gebied van de liquiditeits- en spreadrisico's, en heeft zij stresstests uitgevoerd met betrekking tot het renterisico.

1. Cartografie van de sector en toezichtsprioriteiten

1.1 Verzekeringsondernemingen

Eind 2017 oefende de Bank toezicht uit op 82 verzekeringsondernemingen, herverzekeringsondernemingen, borgstellingsmaatschappijen en gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen die hun eigen voertuigenpark verzekeren. De geleidelijke daling in het aantal onder toezicht staande ondernemingen, die reeds werd vastgesteld in de voorgaande jaren, zette zich voort ten

gevolge van fusies en stopzettingen van activiteiten met overdracht van portefeuille. Deze verrichtingen zijn enerzijds ingegeven door de noodzaak tot verdere rationalisering van de structuur van de verzekeringsgroepen die actief zijn in de Belgische markt en anderzijds door de nieuwe, strengere kapitaalvereisten in een lagerenteomgeving.

Het aantal onder toezicht staande herverzekeringsondernemingen kende een opmerkelijke stijging, die echter louter te verklaren is door een technische aanpassing van de regelgeving. Door de inwerkingtreding van de nieuwe prudentiële toezichtsregeling werden de directe

TABEL 25 VERLOOP VAN HET AANTAL ONDER TOEZICHT STAANDE ONDERNEMINGEN ⁽¹⁾
(eindeperiodegegevens)

	2013	2014	2015	2016	2017
Actieve verzekeringsondernemingen	83	80	75	72	67
In run-off geplaatste verzekeringsondernemingen	8	4	3	2	2
Herverzekeringsondernemingen	1	1	1	1	29
waarvan: Ondernemingen die tevens als verzekeringsonderneming actief zijn	–	–	–	–	28
Overige ⁽²⁾	14	12	12	12	12
Totaal ⁽³⁾	106	97	91	87	82

Bron: NBB.

(1) Eind 2017 oefende de Bank ook prudentieel toezicht uit op twaalf bijkantoren van ondernemingen die ressorteren onder het recht van een andere EER-lidstaat. Dit toezicht bleef beperkt tot de controle van de naleving van de witwaswetgeving.

(2) Borgstellingsmaatschappijen en gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen.

(3) Voor 2017 wordt er in het totaal slechts één maal rekening gehouden met de ondernemingen die als verzekeringsonderneming en als herverzekeringsonderneming actief zijn.

verzekeraars die vóór 2016 ook actief waren als herverzekeraars, geregistreerd als herverzekeraars.

1.2 Verzekeringsgroepen

Eind 2017 stonden elf Belgische verzekeringsgroepen onder toezicht van de Bank, tegenover 14 in 2016. De verdere rationalisering van de structuur van de groepen is ingegeven door het Solvency II-kader. Zeven van deze groepen hebben enkel deelnemingen in Belgische verzekeringsondernemingen (nationale groepen), terwijl vier verzekeringsgroepen deelnemingen hebben in ten minste één buitenlandse verzekeringsonderneming (internationale groepen). Onder Solvabiliteit II treedt de Bank voor

elk van deze groepen op als groepstoezichthouder; in deze hoedanigheid ontvangt zij specifieke rapporteringen, die de basis vormen voor het prudentieel toezicht op groepsniveau.

Toezichthouders van grensoverschrijdende groepen werken samen in colleges van toezichthouders om het groepstoezicht te vergemakkelijken. Deze colleges zorgen ervoor dat de samenwerking, de informatie-uitwisseling en de onderlinge raadpleging tussen de toezichthouders van de EER-lidstaten effectief ten uitvoer worden gelegd, teneinde de besluitvorming en de convergentie van de toezichtsactiviteiten te bevorderen. De oprichting en werking van de colleges berusten op coördinatie-regelingen tussen de betrokken toezichthouders, waarvan de beginselen in de regelgeving zijn vastgelegd.

TABEL 26 BELGISCHE VERZEKERINGSGROEPEN
ONDER TOEZICHT VAN DE BANK

Belgische nationale groepen	Belgische internationale groepen
Belfius Verzekeringen	Ageas SA/NV
Cigna Elmwood Holdings	ASCO
Credimo Holding	KBC Verzekeringen
Federale Verzekeringen	PSH
Fork Capital	
Securex	
Vitrufin	

Bron: NBB.

1.3 Aandachtspunten voor het operationeel toezicht

In 2017 werden niet alle in het verleden vastgestelde problemen met betrekking tot de financiële situatie van bepaalde ondernemingen opgelost. De Bank bleef verscherpt toezicht uitoefenen op de ondernemingen met het hoogste risicoprofiel. Naast de door de ondernemingen zelf genomen initiatieven, heeft de Bank van haar kant ook maatregelen opgelegd die in sommige gevallen tot de stopzetting van alle of een deel van de activiteiten van de onderneming hebben geleid.

Bovendien stond het toezicht op de verzekeringsondernemingen opnieuw in het teken van de inwerkingtreding

TABEL 27

COLLEGES VOOR DE VERZEKERINGSONDERNEMINGEN ONDER TOEZICHT VAN DE BANK

De Bank is groepstoezichthouder	De Bank is één van de toezichthouders	
Ageas SA/NV	Allianz	Allianz Benelux
ASCO		Euler Hermes
KBC Verzekeringen	AXA	AXA Belgium
PSH		Touring Verzekeringen
	Assurances du Crédit Mutuel	Partners Verzekeringen
	Delta Lloyd	Delta Lloyd Life
	Generali	Generali Belgium
		Europ Assistance Belgium
	Munich Re	D.A.S.
		Ergo Insurance
		DKV Belgium
	NN	NN Insurance Belgium
		NN Insurance Services Belgium
	Baloise Group	Baloise Belgium
		Euromex

Bron: NBB.

van de nieuwe prudentiële regels. De problemen op het vlak van de correcte toepassing van de nieuwe regels zijn nog niet volledig opgelost maar er konden positieve ontwikkelingen worden vastgesteld. Door de omvang en de complexiteit van de rapportering deed de kwaliteit ervan vragen rijzen, maar in de loop van de verslagperiode kon een merkbare verbetering worden vastgesteld.

In 2016 werden werkzaamheden en enquêtes uitgevoerd bij de grote verzekeringsondernemingen. De informatie die dit heeft opgeleverd werd in 2017 op grond van een transversale benadering geanalyseerd voor drie specifieke onderwerpen.

Beste schatting

Een eerste domein betrof de werkzaamheden in verband met de geschiktheid van de beste schatting⁽¹⁾ (best estimate) van de technische voorzieningen voor

de levensverzekeringsportefeuille. Er werden workshops georganiseerd met de grote ondernemingen over de berekening van de beste schatting op granulair niveau. Tijdens deze workshops werd de werking van de winstdeelneming op segment- en productniveau besproken. In de huidige lagerenteomgeving heeft het winstdeelnemingsbeleid van de onderneming slechts een beperkte impact op de berekening van de beste schatting van de levensverzekeringsproducten. Deze winstdeelneming wordt evenwel belangrijker wanneer de rente stijgt, in het bijzonder voor de recentere producten met een lage gewaarborgde rente. De gemiddelde looptijd en de kasstromen van de activa van de ondernemingen zijn immers in ruime mate afgestemd op deze van de passiva, waardoor het renterisico van de portefeuille momenteel beperkt is. In een stijgende renteomgeving kan deze afstemming leiden tot een beperking van de mogelijkheden van de onderneming om de winstdeelneming te doen toenemen tot het niveau van de marktrente (capacity to pay). Indien de onderneming de verwachtingen van de cliënten echter niet kan inwilligen, zullen deze geneigd zijn het product van de hand te doen (risico op terugkoop, ook wel lapse risk genoemd) en te investeren in andere producten die de marktrente wel

(1) De best estimate stemt overeen met het kansgewogen gemiddelde van de toekomstige kasstromen, waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte contante waarde van die kasstromen, die geraamd wordt op basis van de relevante risicovrije rentetermijnstructuur.

volgen. In een wijzigende renteomgeving is de modellering van het gedrag van de cliënten voor de berekening van de beste schatting niet evident, aangezien hiervoor weinig tijdreeksen beschikbaar zijn. Dergelijke analyses monden uit in verdere interactie met de ondernemingen om tot een beter inzicht te komen in de modellering van de beste schatting op het niveau van het product en de portefeuille.

Projecties van de kosten in de beste schatting

Een tweede domein van de transversale analyse betrof de projectie van de kosten in de beste schatting. Voor deze analyse werd in 2016 een vragenlijst verstuurd naar zeven grote verzekeringsondernemingen. De vergelijkende analyse van de antwoorden mondde uit in algemene vaststellingen en verduidelijkingen bij de bestaande regelgeving, die ter consultatie werden voorgelegd aan de sector.

De Bank streeft naar meer coherentie op het vlak van de kostentoewijzing en kostenprojectie in de beste schatting. Er werd immers vastgesteld dat er verschillen zijn in de wijze waarop de ondernemingen kosten toewijzen en projecteren, en dat deze situatie niet altijd volledig in overeenstemming is met alle reglementaire bepalingen. Er werden tevens instructies opgesteld en verduidelijkingen geformuleerd bij de rapporteringstemplates. De informatie die deze rapportering heeft opgeleverd laat de Bank evenwel niet toe om een volledige analyse uit te voeren. De Bank hecht daarom veel belang aan een adequate documentatie bij de ondernemingen. Deze werkstroom is uitgemond in een mededeling⁽¹⁾ aan de ondernemingen.

Analyse van de periodieke rapportering

De driemaandelijke rapporteringsstaten die door de ondernemingen werden overgemaakt aan de Bank op basis van de nieuwe prudentiële regeling, werden grondig geanalyseerd. Op de aldus overgemaakte gegevens werden waarschijnlijkheidscontroles uitgevoerd voor de sleutelementen van de financiële toestand van de ondernemingen. In 2017 ontving de Bank voor het eerst de rapporteringen die op een volledig boekjaar betrekking hebben, namelijk in dit geval boekjaar 2016. De informatie die deze jaarrapporten bevatten is zeer uitgebreid en er zijn nieuwe controle-instrumenten in ontwikkeling om de nodige analyses van die gegevens uit te voeren. Het optreden van de Bank waarbij de ondernemingen systematisch wordt gevraagd vastgestelde tekortkomingen recht te zetten, zorgt voor een aanzienlijke verbetering van de kwaliteit van de rapporteringen.

Verzekeringsondernemingen met een zwakke solvabiliteitsratio werden prioritair doorgelicht. De solvabiliteitsberekeningen zijn gebaseerd op een veelheid aan

technische specificaties waarbij een goede interpretatie van de regelgeving vereist is voor een correcte implementatie ervan. Daarnaast is ook een correcte berekening van de gebruikte parameters vereist om de kwaliteit van de gerapporteerde solvabiliteitscijfers te kunnen verzekeren. Tijdens deze doorlichting worden de balanswaarderingen en de berekening van het vereiste en het beschikbare kapitaal onder de loep genomen. Bij deze oefening wordt het evenredigheidsbeginsel gehanteerd.

In 2017 hebben de ondernemingen voor het eerst een Regular Supervisory Reporting (RSR) voorgelegd aan de Bank. Dit document maakt deel uit van de informatie die ingediend moet worden voor toezichtsdoelstellingen. De informatie uit de RSR wordt gebruikt voor de opmaak van het algemeen risicoprofiel van de onderneming. Deze informatie wordt samen bekeken met de informatie uit de ORSA (Own Risk and Solvency Assessment)⁽²⁾, het rapport over de solvabiliteit en financiële positie (Solvency and Financial Condition Report) en het governancememorandum. De RSR van de grote ondernemingen werd geanalyseerd en werd vervolgens gedeeld en besproken in de colleges van toezichthouders. Er werden gesprekken met de grote ondernemingen gevoerd om de samenhang van de diverse hierboven vermelde documenten te onderzoeken. De RSR is een zeer nuttig instrument voor de toezichthouder om de veelheid van de via de periodieke rapportering overgemaakte gegevens correct te kunnen interpreteren.

1.4 Aandachtspunten thematische inspecties

Beheer van de investeringen

Door de aanhoudende lagerenteomgeving is het voor levensverzekeraars een uitdaging om geschikte investeringen te vinden met voldoende rendement om de contractueel gegarandeerde rentevoet te dekken zonder al te veel risico. Bij verschillende verzekeringsondernemingen worden verschuivingen vastgesteld naar onder meer (hypothecaire) leningen (zie paragraaf 3.4 van het deel 'Economische en financiële ontwikkelingen' van dit Verslag). Vanwege de bezorgdheid van de Bank over het gepast beheer van dergelijke investeringen, werden er in de loop van 2017 een aantal inspecties uitgevoerd met betrekking tot de beleggingsstrategieën en het bijbehorend risicobeheer. Dit gaf aanleiding tot een aantal vaststellingen. De raad van bestuur krijgt vaak onvoldoende

(1) Mededeling NBB_2017_32 van 29 december 2017 betreffende de resultaten van de horizontale analyse van de kosten gebruikt bij de waardering van de technische voorzieningen.

(2) In de ORSA beoordeelt de verzekeraar de eigen risico's en de solvabiliteit. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de algehele solvabiliteitsbehoefte, de permanente naleving van de vastgelegde kapitaalvereisten en van de vastgelegde vereisten inzake de technische voorzieningen en de beoordeling van de mate waarin het risicoprofiel van de verzekeraar afwijkt van de hypothesen die ten grondslag liggen aan de berekening van het solvabiliteitskapitaalvereiste ('passendheid van de standaardformule').

informatie over de implementatie van de beleggingsstrategie en het risicobeheer. Het ALM-beleid en investeringsbeleid (met inbegrip van de uitbesteding van het beheer van de investeringen) zijn niet altijd voldoende uitgewerkt en/of niet in overeenstemming met de Solvency II-reglementering, en het ALM-risico wordt niet altijd continu opgevolgd. De functies die hierbij betrokken zijn, dienen duidelijker te worden afgebakend en het risicobeheer dient onafhankelijk te zijn van de operationele taken. Ten slotte heeft de interne audit – meestal door een tekort aan middelen – niet altijd de nodige aandacht besteed aan het investeringsbeleid.

Voorkomen van witwassen van geld en terrorismefinanciering

De inspecties op dit gebied hebben tekortkomingen aan het licht gebracht in de analyse van de risico's waaraan de ondernemingen zijn blootgesteld, wat tot uiting kan komen in een ontoereikende organisatie, zowel wat betreft de middelen die aan de preventiefunctie zijn toegewezen als wat de procedures betreft die zijn ingesteld om verdachte verrichtingen op te sporen en te melden. De controles ter plaatse brachten ook een zeker gebrek aan kennis en adequate organisatie aan het licht op het gebied van financiële sancties en embargo's.

Overige thema's

Voor de berekening van de beste schatting van de technische voorzieningen (zie deel E.1.3) vonden er eveneens specifieke inspecties plaats, die met name betrekking hadden op het in aanmerking nemen van winstdelingen en op de moeilijkheden die kleine ondernemingen onder vinden bij het kalibreren van hun hypothesen.

Inspecties met betrekking tot de waardering van hypothekleningen brachten ook aandachtspunten aan het licht, onder andere betreffende de hypothesen voor de verdiscontering, het niet in aanmerking nemen van nalatighedsintresten als kasstroom en het gebrek aan backtesting.

2. Wettelijk kader en horizontale analyses

2.1 Ondernemingen die wegens hun omvang aan een bijzondere regeling zijn onderworpen

Krachtens artikel 4 van de Solvabiliteit II-richtlijn zijn de bepalingen van die richtlijn niet van toepassing op ondernemingen waarvan de werkzaamheden bepaalde drempels inzake premie-inkomsten of technische

voorzieningen niet overschrijden, die geen dekking verlenen voor bepaalde complexe risico's zoals aansprakelijkheids-, krediet- of borgtochtverzekeringsrisico's, en die geen grensoverschrijdende werkzaamheden uitoefenen. De Bank heeft gebruikgemaakt van deze mogelijkheid door in de artikelen 272 tot 302 van de Solvabiliteit II-wet te voorzien in drie aangepaste toezichtsregelingen voor kleinere ondernemingen.

De eerste regeling geldt voor ondernemingen die niet voldoen aan de drempels van de richtlijn, die integraal zijn opgenomen in de Solvabiliteit II-wet. In deze laatste wordt echter bepaald dat herverzekeringsactiviteiten onder deze specifieke regeling niet zijn toegestaan. De desbetreffende ondernemingen worden onderworpen aan een toezichtsregeling die vergelijkbaar is met de regeling die bestond onder de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, met name wat betreft de eigenvermogensvereisten en de technische voorzieningen.

De tweede regeling geldt voor ondernemingen waarvan de werkzaamheden de drempels van de richtlijn niet overschrijden en die bovendien een overeenkomst hebben afgesloten waarbij ze al hun verzekeringsverplichtingen systematisch herverzekeren of overdragen. Gelet op deze overdracht van risico's zijn deze ondernemingen volledig vrijgesteld van toezicht, met uitzondering van de verplichting om zich bij de Bank te laten inschrijven en om te bewijzen dat ze blijven voldoen aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de vrijstelling.

De derde regeling, ten slotte, geldt voor lokale verzekeringsondernemingen, d.w.z. verzekeringsondernemingen die hun activiteiten beperken tot de dekking van bepaalde brandrisico's in de gemeente waar hun zetel is gevestigd of in de omliggende gemeenten. Voor deze ondernemingen gelden lagere drempels dan voor de andere categorieën, zijn de toegelaten activiteiten beperkter en wordt een hoog niveau van herverzekeringsoverdracht geëist. Als aan deze voorwaarden wordt voldaan, is de toezichtsregeling beperkt tot de inschrijving, de controle op de naleving van de voornoemde voorwaarden en de verplichte instelling van een effectieve leiding die uit minstens twee personen bestaat. Er zij ook opgemerkt dat deze regeling alleen toegankelijk is voor ondernemingen die op 1 januari 2016 een activiteit uitoefenden onder de voornoemde voorwaarden.

De hierboven beschreven toezichtsregelingen worden verder toegelicht in twee specifieke circulaires⁽¹⁾⁽²⁾.

(1) Circulaire NBB_2017_11 van 27 maart 2017 betreffende de verzekeringsondernemingen die wegens hun omvang aan een bijzondere regeling zijn onderworpen.

(2) Circulaire NBB_2017_12 van 27 maart 2017 betreffende de lokale verzekeringsondernemingen.

2.2 Voorrechten en doorlopende inventarissen

Met de Solvabiliteit II-wet wordt een stelsel ingevoerd voor de bescherming van de verzekeringnemers, de verzekerden en de begunstigden van verzekeringsovereenkomsten of -verplichtingen in geval van vereffening van de verzekeringsonderneming. Dit mechanisme bestaat uit een voorrecht op de activa ter dekking van de technische voorzieningen van de verschillende afzonderlijke beheren en uit een voorrecht op de algehele activa van de verzekeringsonderneming. Er dient te worden opgemerkt dat deze voorrechten niet gelden voor vorderingen uit hoofde van herverzekering.

Deze bepalingen worden toegelicht in een circulaire⁽¹⁾ waarin, enerzijds, wordt verduidelijkt welke vorderingen worden bevoorrecht en wat de regels voor de waardering van deze vorderingen zijn en, anderzijds, tegen welke voorwaarden een actief mag worden opgenomen onder de activa waarop de voorrechten die overeenstemmen met de verschillende afzonderlijke beheren, van toepassing zijn.

In de circulaire wordt er ook op gewezen dat de verzekeringsondernemingen een bijzonder register moeten bijhouden, de zogenoemde doorlopende inventaris, waarin de activa worden opgesomd die het voorwerp vormen van elk voorrecht dat overeenstemt met de afzonderlijke beheren. Deze registers moeten voortdurend worden bijgewerkt maar, aangezien deze voorrechten slechts worden toegepast in het kader van een vereffening waarbij de verzekeringsovereenkomsten worden beëindigd, moet jaarlijks alleen een overzicht aan de Bank worden meegedeeld. De volledige registers moeten dus slechts aan de Bank worden bezorgd wanneer er een vereffening ophanden is of een controle wordt uitgevoerd.

2.3 Mededelingen betreffende de vergunning en de grensoverschrijdende activiteiten

Mededeling betreffende de vergunning van de ondernemingen naar Belgisch recht

De wet van 13 maart 2016 handhaaft het beginsel dat de vergunning moet worden verkregen voordat de verzekerings- of herverzekeringsactiviteit wordt uitgeoefend. De vergunning wordt verleend per verzekeringstak voor verzekeringen of per activiteit voor herverzekeringen. Een onderneming waaraan een vergunning is verleend voor een verzekeringstak of een herverzekeringsactiviteit, mag haar werkzaamheden slechts uitbreiden naar een andere tak of activiteit waarvoor ze niet over een vergunning

beschikt, wanneer ze een uitbreiding van haar vergunning heeft verkregen.

De Bank heeft een mededeling⁽²⁾ gepubliceerd waarin een beschrijving wordt gegeven van de voorwaarden en de procedure voor het aanvragen van een vergunning als verzekerings- of herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht of voor het aanvragen van een uitbreiding van een bestaande vergunning.

Deze procedure wordt in detail toegelicht in het bij deze mededeling gevoegde memorandum voor het verkrijgen van een vergunning door een verzekerings- of herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht. Deze documenten vormen in wezen een bijwerking van mededeling D.146 van 19 april 1996 en van het voorgaande vergunningsmemorandum, die worden opgeheven.

Mededeling betreffende grensoverschrijdende activiteiten

De Solvabiliteit II-richtlijn handhaaft het beginsel dat een vergunning die in een lidstaat wordt verkregen, geldig is op het volledige grondgebied van de Europese Unie. Dit betekent echter niet dat bij de aanvang van een activiteit in een andere lidstaat, via een bijkantoor of via het vrij verrichten van diensten, aan geen enkele formaliteit moet worden voldaan. In werkelijkheid voorzien zowel de richtlijn als de wet van 13 maart 2016 in een kennisgevingsprocedure voor de autoriteiten van de lidstaten die zijn betrokken bij de aanvang van de grensoverschrijdende activiteiten. De Belgische wet voorziet bovendien in een regeling voor voorafgaande kennisgeving bij de verwerking van een dochteronderneming in het buitenland en de aanvang van een activiteit in een land dat geen lid is van de EER. Deze procedures worden in herinnering gebracht in twee mededelingen⁽³⁾⁽⁴⁾ die de richtsnoeren van de Bank ter zake bijwerken.

2.4 Circulaire over de beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit (ORSA)

De beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit (Own Risk and Solvency Assessment, ORSA) ligt volgens

(1) Circulaire NBB_2017_10 van 22 maart 2017 betreffende de voorrechten van de schuldeisers uit hoofde van verzekering, de doorlopende inventarissen en de samenvattende opgave van de doorlopende inventarissen.

(2) Mededeling NBB_2017_17 van 2 juni 2017 betreffende de procedures voor het verkrijgen van een vergunning als verzekerings- of herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht en voor het verkrijgen van een uitbreiding van een vergunning.

(3) Mededeling NBB_2017_18 van 2 juni 2017 betreffende de procedures voor de uitoefening van verzekerings- of herverzekeringsactiviteiten in het buitenland door verzekerings- of herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht.

(4) Mededeling NBB_2017_19 van 2 juni 2017 betreffende de procedures voor de uitoefening van verzekerings- of herverzekeringsactiviteiten in België door verzekerings- of herverzekeringsondernemingen naar buitenlands recht.

Solvabiliteit II aan de basis van het risicobeheer van de verzekeringsondernemingen.

Het is van cruciaal belang dat het directiecomité en de raad van bestuur van een onderneming op de hoogte zijn van alle materiële risico's waaraan zij wordt blootgesteld, ongeacht of deze risico's zijn meegenomen bij de berekening van het reglementair solvabiliteitskapitaalvereiste en of deze risico's kwantificeerbaar zijn. De onderneming dient als onmisbaar onderdeel van haar risicobeheer zelf een inschatting te maken van het eigen vermogen dat zij dient aan te houden in het licht van haar specifieke risicoblootstelling en bedrijfsdoelstellingen. Het is van essentieel belang dat de solvabiliteits- en risicobeoordeling in overweging wordt genomen bij de bedrijfsvoering van de onderneming, en in het bijzonder bij de strategische beslissingen.

Een eerste circulaire ter zake werd ter uitvoering van de EIOPA-richtsnoeren opgesteld. Tijdens de verslagperiode werd een nieuwe circulaire⁽¹⁾ uitgewerkt om het risicobeheer te versterken.

Een hoofdstuk over goede praktijken inzake stresstests werd toegevoegd. In het kader van de ORSA moeten de ondernemingen een prospectieve beoordeling uitvoeren van de risico's waaraan zij verwachten te zullen worden blootgesteld. Een van de instrumenten waarvan zij gebruik moeten maken om deze prospectieve benadering van het risicobeheer te bevorderen, is stresstesting.

De goede praktijken geven de ondernemingen nadere informatie over hoe een degelijk raamwerk moet worden uitgewerkt voor stresstests, gevoeligheidsanalyses en op scenario's gebaseerde analyses. Deze goede praktijken beschrijven zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van stresstests, met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel: kleinere ondernemingen mogen zich meer concentreren op de kwalitatieve aspecten terwijl grotere ondernemingen meer gesofisticeerde stresstest-technieken dienen te hanteren.

Verder dienen de ondernemingen als bijlage bij hun ORSA-verslag een tabel te voegen met een overzicht van de vijf grootste risico's waaraan de onderneming blootgesteld is of verwacht te zullen zijn, rekening houdend met het bedrijfsplan en de risicotolerantielimieten van de onderneming. Deze overzichtstabel biedt de Bank een duidelijk beeld van de risicoanalyse die werd uitgevoerd door de ondernemingen, alsook een overzicht van de stresstests en scenario's die werden uitgewerkt.

(1) Circulaire NBB_2017_13 van 19 april 2017 betreffende de beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit (ORSA).

2.5 Verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen

Artikel 153 van de Solvabiliteit II-wet, waarin artikel 103 van de richtlijn wordt omgezet, voorziet in een correctie van de berekening van het solvabiliteitskapitaalvereiste (solvency capital requirement, SCR) die overeenstemt met het verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen.

Onder Solvabiliteit II worden de activa en passiva gewaardeerd tegen de waarde waartegen ze zouden kunnen worden overgedragen of uitgewisseld in het kader van een transactie die wordt afgesloten in normale marktomstandigheden. De waarde die uit deze waardering voortvloeit, verschilt van hun boekwaarde of fiscale waarde. De uitgestelde belastingvorderingen (deferred tax assets, DTA's) en de uitgestelde belastingverplichtingen (deferred tax liabilities, DTL's) geven de fiscale gevolgen weer van deze verschillen in waardering, die ook wel 'tijdelijke verschillen' worden genoemd. Er zij echter opgemerkt dat, net als voor de IFRS-normen, een deel van de DTA's ook afkomstig kan zijn van ongebruikte fiscaal verrekenbare tegoeden en van ongebruikte fiscale verliezen.

Zo boekt een verzekerings- of herverzekeringsonderneming een DTL of een DTA in de Solvabiliteit II-balans, naargelang de verkoop van een actief een meerwaarde of minderwaarde oplevert die momenteel niet is opgenomen in haar boekhoudkundige balans. Anders gezegd boekt de onderneming onmiddellijk de belasting op de winst die afkomstig is van de meerwaarde, of het fiscaal verrekenbaar tegoed dat voortvloeit uit het verlies als gevolg van de minderwaarde. De opname van een (netto) uitgestelde belastingvordering vereist echter een invorderbaarheidstest waarbij de onderneming moet aantonen dat ze in de toekomst belastbare winst zal optekenen waarmee deze uitgestelde belastingvordering zal kunnen worden verrekend.

Uitgestelde belastingvorderingen kunnen zowel het gevolg zijn van een negatief waarderingsverschil tussen de waarde onder Solvabiliteit II en de fiscale waarde van de activa, zoals het geval is wanneer er een latente minderwaarde is op de effectenportefeuille, als van een positief waarderingsverschil voor de passiva wanneer de technische voorzieningen onder Solvabiliteit II groter zijn dan de statutaire technische voorzieningen.

De correctie voor het verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen (loss-absorbing capacity of deferred taxes, LAC DT) bestaat erin dat bij de berekening van het SCR rekening wordt gehouden met de schommelingen van de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen. Het SCR is immers een eigenvermogensvereiste dat bedoeld is om het hoofd te kunnen bieden aan een

waardevermindering van de activa of een toename van de passiva. Dergelijke schommelingen impliceren echter ook een verandering in het bedrag van de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen. De voornoemde correctie bestaat erin rekening te houden met deze verandering bij de berekening van het SCR.

In een eerste circulaire⁽¹⁾ over dit onderwerp was de mate waarin rekening gehouden mag worden met de correctie voor het verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen beperkt tot het bedrag van de netto uitgestelde belastingverplichtingen. In de hier toegelichte circulaire⁽²⁾ werd deze beperking geschrapt ten behoeve van een grotere convergentie tussen de praktijken van de Bank en die welke ter zake zijn ontwikkeld in de andere lidstaten.

Uit een studie van EIOPA blijkt immers dat de beperking die door de Bank werd opgelegd, zou kunnen worden beschouwd als een strenge norm in vergelijking met de methodes die zijn ontwikkeld in de andere lidstaten. Deze laatste leggen in voorkomend geval vooral beperkende hypothesen op voor het aantonen van het bestaan van toekomstige winsten die het aandeel van de LAC DT die de netto-DTL overschrijdt, kunnen rechtvaardigen.

Sedert het boekjaar 2016 mogen de Belgische ondernemingen hun SCR verminderen met een bedrag dat hoger is dan de netto-DTL, de zogenoemde fictieve DTA's. De circulaire bepaalt echter dat deze fictieve DTA's niet groter mogen zijn dan het kleinste bedrag tussen enerzijds het bedrag dat voortvloeit uit de invorderbaarheidstest en anderzijds de geraamde belastbare winst die voortvloeit uit het strategisch plan van de onderneming, gecumuleerd over een periode van maximaal vijf jaar en vermenigvuldigd met het belastingtarief (dat standaard 33,99% bedraagt) en met de dekkinggraad van het SCR vóór toepassing van de correctie, waarbij de dekkinggraad wordt vermindert met 100%.

In de nieuwe circulaire werd bepaald dat zij voor het eerst van toepassing zou zijn voor de berekening van het SCR met betrekking tot de situatie op 31 december 2016. Een analyse heeft echter aangetoond dat tot dusver weinig ondernemingen gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid die in de nieuwe circulaire wordt geboden.

EIOPA heeft ook werkzaamheden verricht om de verschillen in de toepassing van de LAC DT tussen de verschillende lidstaten te verminderen.

(1) Circulaire NBB_2016_21 van 25 april 2016 betreffende de richtsnoeren voor het verliescompensatievermogen van technische voorzieningen en uitgestelde belastingen.

(2) Circulaire NBB_2017_14 du 19 april 2017 betreffende het verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen.

(3) Circulaire NBB_2017_04 van 16 februari 2017 betreffende investeringen in infrastructuur onder Solvabiliteit II.

2.6 Circulaire inzake infrastructuur

Economisch onderzoek toont aan dat de investeringsgraad binnen de Europese Unie nog steeds onder het langetermijngemiddelde van vóór de financiële crisis van 2008-2009 ligt. Vooral de overheidsinvesteringen blijven beperkt. Dit wordt hoofdzakelijk verklaard door de noodzaak om de begroting van de lidstaten te consolideren na de Europese schuldencrisis.

Doordat investeringen een zeer cyclische component van de vraag zijn, verklaren ze goeddeels de ernst van de recessie en het moeizame herstel van de groei in het eurogebied. Het lage investeringsniveau ondermijnt bovendien het groeipotentieel op lange termijn van een economie.

Bijgevolg heeft de Europese Commissie, onder voorzitterschap van Jean-Claude Juncker, bij haar aantreden een 'Investment Plan for Europe' naar voren geschoven. Als onderdeel van dit plan werd beoogd om ongerechtvaardigde belemmeringen in de wetgeving met betrekking tot de financiering van infrastructuurprojecten door verzekeraars weg te werken. Verzekeraars, en in het bijzonder levensverzekeraars, zijn immers van nature langetermijninvesteerders die vaak trachten activa aan te kopen waarvan de looptijd in de lijn ligt van hun verplichtingen.

Daarom werd in Gedelegeerde Verordening 2015/35, die onder meer de eigenvermogensvereisten voor verzekeringsondernemingen uiteenzet, een afzonderlijke infrastructuuractivaklasse gecreëerd die rekening houdt met de specifieke kenmerken van deze investeringen. Deze nieuwe activaklasse moet voldoen aan criteria inzake stressbestendigheid en voorspelbaarheid van de kasstromen en moet het voorwerp uitmaken van een aangepast contractueel kader. De naleving van deze criteria moet ervoor zorgen dat het prudentieel beleid is afgestemd op het risicoprofiel van de investeringen in infrastructuur.

De Bank publiceerde in februari 2017 een circulaire⁽³⁾ waarin verdere details worden verstrekt over de definitie van en de criteria voor in aanmerking komende investeringen in infrastructuur. Deze circulaire moet de risicobeoordeling door verzekeringsondernemingen voor hun investeringen in infrastructuur vergemakkelijken. Deze risicobeoordeling zal in bepaalde gevallen een aanpassing van de risicobeheersystemen van de verzekeringsondernemingen vergen in het licht van de mogelijk nieuwe aard van de betreffende investeringen.

2.7 Brexit

De uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie, die doorgaans de brexit wordt genoemd en gepland

is voor het eerste kwartaal van 2019, doet een aantal vragen rijzen over de activiteiten van Britse ondernemingen in de Europese Unie, in het bijzonder als wordt aangenomen dat het Verenigd Koninkrijk na de brexit zal moeten worden beschouwd als een derde land ten aanzien van de Europese wetgeving inzake verzekering en herverzekering. In een dergelijk scenario zouden Britse ondernemingen immers geen activiteiten meer kunnen uitoefenen via het vrij verrichten van diensten of via een Europees bijkantoor dat niet onder het toezicht zou staan van de lidstaat waarin het gevestigd is.

Gelet op deze onzekerheid onderzoeken verschillende Britse verzekerings- en herverzekeringsondernemingen reeds de mogelijkheid om in de Europese Unie een dochteronderneming te vestigen en daaraan de activiteiten over te dragen die ze tot dusver uitoefenden via het vrij verrichten van diensten of via een bijkantoor. Een dergelijke dochteronderneming zou de moederondernemingen die gevestigd zijn in het Verenigd Koninkrijk, het voordeel bieden dat ze over een vergunning beschikken die geldig is voor het volledige grondgebied van de Europese Unie. Een aantal verzekerings- en herverzekeringsondernemingen (Lloyd's, MS Amlin en QBE) hebben publiekelijk aangekondigd dat ze voornemens zijn een dergelijke dochteronderneming te vestigen in België. Een andere instelling (The Navigators Group) heeft van haar kant haar intentie aangekondigd om een verzekeringsonderneming naar Belgisch recht te verwerven (ASCO). In het kader van de voorbereiding van het vergunningsdossier van deze ondernemingen vinden er momenteel contacten plaats met de diensten van de Bank.

Op dit ogenblik moeten verschillende punten nog worden verduidelijkt, zoals het lot na de brexit van de verzekerings of herverzekeringsovereenkomsten die vóór deze datum werden afgesloten met een onderneming die gevestigd is in het Verenigd Koninkrijk, alsook de modaliteiten voor de overdracht van in Europa verrichte activiteiten die momenteel worden beheerd vanuit het Verenigd Koninkrijk, naar een dochteronderneming die is gevestigd in de Europese Unie.

Het bovenstaande geldt ook voor de activiteiten die via het vrij verrichten van diensten of via een bijkantoor worden uitgeoefend in het Verenigd Koninkrijk door ondernemingen die ressorteren onder het recht van een lidstaat van de Europese Unie. In zulke gevallen is het onzeker of Britse wetgeving 'post-brexit' dergelijke activiteiten nog zal toelaten, en zo ja, onder welke voorwaarden. Op het niveau van EIOPA zijn beraadslagingen aan de gang, waaraan de Bank deelneemt, om de prudentiële uitdagingen in verband met de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie te onderzoeken.

2.8 Bezoek van EIOPA

Een van de diverse taken van EIOPA is het bevorderen van een gemeenschappelijke cultuur voor coherent en kwaliteitsvol toezicht op de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen. In dit kader beoordeelt EIOPA bij de toezichthoudende autoriteiten de tenuitvoerlegging van nationale projecten zoals balansonderzoek of stresstests, of de toepassing van de bepalingen betreffende de interne modellen voor de berekening van de solvabiliteitsvereisten, alsook de efficiënte werking van de colleges van toezichthouders.

Zo beoordeelde EIOPA in april 2017 de manier waarop de Bank prudentieel toezicht uitoefende op verzekeringsondernemingen en -groepen. Hiertoe heeft zij de volledige geldende regelgeving bestudeerd alsook de circulaires, de interne beleidslijnen en de verschillende transversale analyses die door de Bank zijn ontwikkeld. Deze gegevens werden aangevuld met presentaties over de instrumenten en procedures die eigen zijn aan de Bank en over de tenuitvoerlegging daarvan in het kader van het operationeel toezicht, en met vraag-en-antwoordsessies. De bevindingen van EIOPA waren over het geheel genomen geruststellend wat betreft de kwaliteit van het toezicht van de Bank, die reeds een plan heeft uitgewerkt om tegemoet te komen aan de opmerkingen van EIOPA.

2.9 ICS fieldtest

In het kader van de wereldwijde convergentie van kapitaalnormen en de bevordering van financiële stabiliteit werkt de Internationale Vereniging van Verzekeringstoezichthouders (International Association of Insurance Supervisors, IAIS) momenteel aan de ontwikkeling van een gemeenschappelijk prudentieel raamwerk voor internationaal actieve verzekeringsgroepen (internationally active insurance groups, IAIG's). Dit raamwerk omvat met name de ontwikkeling van een internationale kapitaalstandaard (International Capital Standard, ICS) die uit verschillende delen bestaat: de bepaling betreffende de consolidatieperimeter, de waardering van activa en passiva, de eigenvermogensbestanddelen en de eigenvermogensvereisten.

De voorbije drie jaar werden hieromtrent reeds verschillende fieldtests uitgevoerd om input van deskundigen te krijgen van zowel de sector als de toezichthoudende autoriteiten. Fieldtests dienen om de bovenstaande kapitaalstandaarden te verfijnen en de kwalitatieve aspecten van het raamwerk verder te ontwikkelen. In de verslagperiode werd een fieldtest uitgevoerd die specifiek gericht was op de ontwikkeling van een eerste concrete versie van kapitaalstandaarden volgens een standaardmethode. Via een nieuwe fieldtest

zullen deze standaarden verder kunnen worden verfijnd, waaronder de ondernemingsspecifieke parameters en de interne modellen die worden gebruikt voor de bepaling van de eigenvermogensvereisten. Verwacht wordt dat de internationale kapitaalstandaard tegen eind 2019 kan worden ingevoerd om op geconsolideerde basis te worden toegepast op alle betrokken internationaal actieve verzekeringsgroepen.

2.10 Horizontale analyses en stresstests

Tijdens het verslagjaar verrichte de Bank ook verschillende horizontale analyses van de Belgische verzekeringssector (zie kader 15) en voerde ze stresstests uit om te controleren of het renterisico voor de verzekeringsondernemingen beperkt blijft (zie kader 16).

Kader 15 – Transversale analyses met betrekking tot de Belgische verzekeringssector

In het kader van haar risicoanalyse voerde de Bank ook dit jaar een reeks horizontale analyses uit met betrekking tot de voornaamste risico's voor de verzekeringssector. Daarbij werden het renterisico, het liquiditeitsrisico en het spreadrisico van de Belgische verzekeraars meer gedetailleerd in kaart gebracht.

Renterisico

De mogelijke gevolgen van de aanhoudend lage rente vormen reeds meerdere jaren het belangrijkste financieel risico voor de verzekeringsondernemingen en blijven bijgevolg een aandachtspunt voor de Bank.

Teneinde een vollediger en meer gedetailleerd beeld te krijgen van de blootstelling van de verzekeringssector aan het renterisico, besloot de Bank in 2014 om een specifieke jaarlijkse standaardrapportering uit te werken voor de monitoring van dit risico. Deze rapportering bestaat uit vier deelcomponenten die elk een specifiek aspect van het renterisico toelichten: de huidige samenstelling van de gewaarborgde rentevoeten op de verzekeringsportefeuille, de duration van de technische voorzieningen en van de activa ter dekking van deze voorzieningen, de gedetailleerde projecties van de kasstromen van de technische voorzieningen en de activa en de projecties van de rendementen van de activa en passiva.

Met behulp van deze gegevens werd er een beoordelingskader ontwikkeld op basis van een reeks indicatoren. Dit beoordelingskader wordt nu al een drietal jaar toegepast door de Bank en wordt jaarlijks verder verfijnd. Via dit kader wordt de hoogte van de gemiddelde gewaarborgde rentevoeten en hun resterende looptijd bekeken, evenals het aandeel van de technische voorzieningen met een rentegarantie op toekomstige premies, de hoogte van de duration gaps, de overeenstemming tussen de onderliggende activa- en passivakasstromen en het verschil in de projectie van het verwachte verloop van de rendementen op de activa enerzijds en de rentegaranties op de passiva anderzijds. Op basis van deze parameters kan de Bank de ondernemingen die kwetsbaar(der) zijn voor een lagerenteomgeving makkelijker identificeren.

De ondernemingen waarvoor het risico als groot werd ingeschat, werden aan een meer gedetailleerd onderzoek onderworpen. Dit onderzoek heeft in een beperkt aantal gevallen geleid tot het opvragen van een actieplan of tot het verder analyseren welke maatregelen er genomen kunnen worden om het renterisico van deze ondernemingen binnen de perken te houden. Deze aanpak zal ook in de verdere toekomst worden voortgezet.

In dit verband heeft de Bank voorgesteld de prudentiële regelgeving voor levensverzekeringen aan te passen om de risico's veroorzaakt door de massale afkoop van overeenkomsten, met name in het geval van een stijging van de rentevoeten, te voorkomen. De maatregel is bedoeld om vroegtijdige afkoop te ontmoedigen of om er tenminste voor te zorgen dat de kosten verbonden aan speculatieve afkopen worden gedeeld door de verzekeringsonderneming en de verzekeringnemer. Concreet zou deze maatregel inhouden dat de afkoopvergoeding afhankelijk wordt gesteld van enerzijds de resterende looptijd van de overeenkomst en anderzijds van het verschil tussen de gewaarborgde contractuele rente en een percentage dat de rendementen van de financiële markten op het ogenblik van de afkoop vertegenwoordigt.

Liquiditeitsrisico

Rekening houdend met de neerwaartse trend van de premievolumes in de traditionele levensverzekeringen en met de toename van het aandeel van de illiquide activa op de Belgische verzekeringsmarkt, besliste de Bank reeds in 2014 om de liquiditeitsituatie van de verzekeringssector nauwlettend te volgen.

De Bank voorziet voor alle levensverzekeringsondernemingen in een afzonderlijke driemaandelijke liquiditeitsrapportering. Het liquiditeitsrisico van een verzekeringsonderneming is doorgaans minder belangrijk dan dat van een bank en laat zich ook niet zo eenvoudig meten.

Om een geïntegreerde opvolging van het liquiditeitsrisico mogelijk te maken, ontwikkelde de Bank een beoordelingskader op basis van een aantal risico-indicatoren. Deze indicatoren zijn toegespitst op het verloop van de in- en uitgaande kasstromen, het verloop van de liquide activa en passiva en tot slot het verloop van de blootstellingen aan instrumenten en derivaten met een potentieel liquiditeitsrisico. Deze drie groepen indicatoren laten toe het liquiditeitsrisico van een verzekeringsonderneming zowel individueel als op het niveau van de sector op meer systematische wijze op te volgen.

Op grond van de resultaten van de liquiditeitsrapportering heeft de Bank voor een beperkt aantal ondernemingen beslist maatregelen te nemen voor de opvolging van dit risico of inspecties uit te voeren. Meer specifiek hebben de bevindingen die deze analyses hebben opgeleverd met betrekking tot de dalende premievolumes en het toenemend aantal stopzettingen van individuele levensverzekeringsovereenkomsten, ook tot een strategische bezinning geleid over de toekomst van de individuele levensverzekeringsector in België en tot de formulering van aanbevelingen hieromtrent door de Bank.

Spreadrisico

Vastrentende activa – die het overgrote deel uitmaken van de investeringsportefeuille van verzekeraars – zijn onderhevig aan het spreadrisico. Met 'spread' wordt de risicopremie bedoeld, namelijk het verschil tussen het rendement van het actief en de risicovrije rentevoet. Indien de risicopremie van een actief stijgt, neemt het rendement ervan toe en daalt de marktwaarde. Spreadrisico is dus het risico op veranderingen in de marktwaarde van het actief door veranderingen in de risicopremie, als gevolg van een ontwikkeling in het (gepercipieerde) risico van het actief.

In het kader van eerder uitgevoerde kwantitatieve studies en stresstests voor de verzekeringssector is herhaaldelijk gebleken dat spreadbewegingen vaak een zeer materiële impact hebben op de balans van de verzekeraar. Dit kan enerzijds verklaard worden door het grote proportionele belang van de overheids- en bedrijfsobligaties in de investeringsportefeuilles van de Belgische verzekeraars en anderzijds door het beginsel van marktconsistente waardering dat wordt opgelegd door de nieuwe Solvabiliteit II-regeling. Alle spreadbewegingen worden immers weerspiegeld in een aanpassing van de marktwaarde van deze obligaties, wat een rechtstreekse (positieve of negatieve) impact heeft op het eigen vermogen van de verzekeringsondernemingen.

Om rekening te houden met het vaak langetermijnkarakter van de beleggingsportefeuille van een verzekeringsonderneming, voorziet het Solvabiliteit II-kader in de zogenaamde Long-Term-Guarantees (LTG) maatregelen, die de hierboven beschreven impact temperen door een deel van de stijgende spreadbeweging te compenseren met een stijging van de verdisconteringsvoet van de technische voorzieningen. De hoogte van deze compensatie is afhankelijk van het type LTG-maatregel dat mag worden toegepast.

Om naast het mogelijke effect op de waardering en op de kapitaalvereisten een nog meer geïntegreerd en vollediger beeld te krijgen van het spreadrisico van de verzekeringsondernemingen, werd in de loop van het verslagjaar een beoordelingskader uitgewerkt voor de monitoring van het spreadrisico van de Belgische verzekeraars. In dit beoordelingskader wordt voornamelijk gebruikgemaakt van indicatoren met betrekking tot de kredietkwaliteit, de looptijd en de rentegevoeligheid van de vastrentende activa. In de loop van het verslagjaar werd tevens nagegaan

in welke mate dit risico wordt gedekt door de kapitaalbuffer die wordt opgelegd door het Solvabiliteit II-kader. Dit risico wordt opgevolgd aan de hand van de jaarlijkse rapportering door de verzekeraars aan de Bank.

De ondernemingen die als outlier geïdentificeerd werden, zullen opgevolgd worden in het kader van toekomstige kwantitatieve analyses, bijvoorbeeld stresstesttoefeningen. Verder analyseert de Bank tevens hoe de verzekeraars zelf het risico beoordelen in hun ORSA-verslag. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan het spreadrisico op overheidsobligaties, aangezien hiervoor geen kapitaalbuffer wordt opgelegd door het Solvabiliteit II-kader.

Kader 16 – Beleid inzake knipperlichtvoorzieningen en nationaal stresstestkader

Knipperlichtvoorzieningen

Onder de Solvabiliteit I-regeling moesten de verzekeringsondernemingen op statutair niveau aanvullende voorzieningen (doorgaans 'knipperlichtvoorzieningen' genoemd) aanleggen ter dekking van het renterisico waaraan zij voor bepaalde types overeenkomsten zijn blootgesteld. Na de inwerkingtreding van de Solvabiliteit II-regeling werd beslist de prudentiële bepalingen inzake de aanvullende voorzieningen te behouden in het boekhoudkundig kader. Bijgevolg moeten deze voorzieningen aangevuld blijven worden zolang het renterisico blijft bestaan. Aangezien de Solvabiliteit II-regeling echter ook specifieke reglementaire vereisten oplegt voor de dekking van het renterisico, werden er in het boekhoudkundig kader nieuwe bepalingen ingevoerd die het mechanisme voor de vrijstelling van de verplichting tot dotatie aan de aanvullende voorzieningen vereenvoudigen.

Bij wijze van algemene regel is de dekking van alle door het Solvabiliteit II-kader opgelegde reglementaire eigenvermogensvereisten zonder gebruikmaking van de overgangsmaatregelen een noodzakelijke voorwaarde om vrijgesteld te worden van de verplichting tot dotatie aan de aanvullende voorzieningen. De Bank controleert niet alleen of voldaan is aan deze voorwaarde maar analyseert ook de situatie van de betrokken ondernemingen en de marktvoorwaarden, om na te gaan of het renterisico beperkt blijft. Bij deze analyse maakt zij gebruik van de meest relevante instrumenten die zij daarvoor ter beschikking heeft, waaronder de resultaten van de stresstests met betrekking tot de blootstelling aan het renterisico.

Stresstests

De Bank heeft het nuttig geacht haar beleid en verwachtingen inzake stresstests voor verzekeringen toe te lichten in een mededeling aan de sector. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds stresstests die eigen zijn aan de onderneming en die bijvoorbeeld in het kader van de ORSA worden opgesteld, en anderzijds stresstests die door de Bank worden opgelegd. Deze laatste kunnen zowel van microprudentiële (nadruk op specifieke blootstellingen die bij een beperkt aantal ondernemingen aanwezig zijn) als van macroprudentiële aard zijn. Het beleid van de Bank inzake stresstests is flexibel en voorziet in veel vrijheidsgraden om te kunnen voldoen aan de uiteenlopende doelstellingen van elke oefening. De verzekeringssector wordt minstens jaarlijks aan een stresstest onderworpen en indien er een Europese stresstest plaatsvindt, wordt de stresstest van de Bank hierop afgestemd.

Dit nieuwe raamwerk werd in 2017 voor het eerst concreet toegepast. Teneinde de werklast voor de ondernemingen te beperken, werd de methodologie van de stresstest zo veel mogelijk aangepast aan die van de EIOPA-stresstest

die in 2016 werd uitgevoerd. Bij deze stresstest, die bestaat uit twee kwantitatieve scenario's en een beperkte kwalitatieve vragenlijst, ligt de klemtoon op de meest relevante risico's voor de verzekeringsondernemingen, namelijk de marktrisico's, inclusief het renterisico, met uitsluiting van de technische onderschrijvingsrisico's.

Het eerste scenario, dat een 'low for long'-scenario is, heeft als hoofddoel de potentiële kwetsbaarheden van de Belgische verzekeringssector die kunnen voortvloeien uit het renterisico, op te sporen en te beoordelen. Dit scenario simuleert een situatie van structurele stagnatie waarbij een schaarste aan rendabele langetermijninvesteringen en permanent lage groei(verwachtingen) tot een verdere daling van de risicovrije rentecurve leiden, in het bijzonder voor de langere looptijden. Deze oefening maakt deel uit van een macroprudentiële risicobeoordeling en vormt als dusdanig een aanvulling op de risicobeoordelingen voor de afzonderlijke ondernemingen (zie kader 15). Het hoofddoel van de stresstest bestaat erin de kwetsbaarheden van de sector te identificeren. De zwakke punten die op individueel niveau worden vastgesteld mogen evenwel niet worden genegeerd. Dit impliceert dat de resultaten van het 'low for long'-scenario in aanmerking worden genomen bij de beoordeling van het bovenvermelde vrijstellingsdossier.

Het tweede scenario werd ontwikkeld door het IMF, in samenwerking met de Bank, in het kader van het FSAP dat in België werd uitgevoerd (zie hoofdstuk A van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht'). Om de veerkracht van de verzekeringssector te testen werd een ongunstig macrofinancieel scenario ontwikkeld dat een recessie simuleert, aangedreven door een plotse toename van de wereldwijde risicoaversie, een herbeoordeling van het soevereine risico in het eurogebied, een kredietcycluscrash in opkomende markteconomieën, en een belangrijke correctie op de vastgoedmarkten in België. Dit scenario combineert een stijging van de risicovrije rentecurve met forse schokken op de belangrijkste activaklassen van de investeringsportefeuille (overheids- en bedrijfsobligaties, (hypothecaire) kredieten, aandelen, vastgoed,...). De resultaten van deze stresstests waren nog niet definitief bij het afsluiten van dit Verslag.